

Різнобарв'я повноти й досконалості

ВІКТОРІЯ СЕМЕНОВА

23 ЖОВТНЯ 2019

Фото: Fr. Lawrence Lew O.P.

Символічне сприйняття можна порівняти з початковими класами школи, де навчальний матеріал подають у спрощеному вигляді; знакове ж – із університетською формацією, де абстрактне мислення вишколюється в універсальному розумінні світу.

Крихти з історії літургійних кольорів

Сьогодні тлумачення літургійних кольорів можна знайти у будь-якому підручнику із літургики, словнику теологічних термінів, навіть на парафіяльному сайті. І може виникнути враження, що такі вони й були від початку християнства. Насправді ж перші чотири століття відтінками літургії не переймалися: єдиним богослужбовим кольором був білий. Тільки після IV століття літургійне життя почало набувати барв, а впорядкувати їх спробував аж папа Інокентій III, який у трактаті «De sacro altaris mysterio» (1198) описав застосування чотирьох кольорів: білого, червоного, чорного й зеленого.

Інокентій III пояснював символіку кольорів алегорично, спираючись на Святе Письмо, особливо на Пісню над піснями. Забарвлення літургійного одягу символізувало в його трактаті чесноти, у які вбирається священник. Білий вказував на чистоту, червоний – на вогонь Святого Духа й мученицькі страсті, чорний – на жалобу, піст і покуту, зелений же не мав спеціального значення. Щоб пом'якшити символіку чорного, припустимо було використовувати фіолетовий, зокрема під час Адвенту й Великого посту.

Дискусій про кольори було чимало. Іво Шартрський в XI столітті вважав, що єпископам належить носити вбрання синього кольору, аби він надихав їх думати про справи небесні, а не земні. Цистерціанці дорікали бенедиктинцям за песимістичний (бо чорний) колір габітів. Середньовічне універсальне світосприйняття, яке пов'язувало все з усім, встановило відповідності між кольорами й металами, коштовним камінням, планетами. Виникла навіть думка, що барви літургійного одягу мають нагадувати священників, що він молиться за цілий світ.

Богослужбові барви сьогодні

Лише в першій половині XIX століття за межами Рима досягнули консенсусу щодо кольорів у літургії. Сьогодні правила їх використання в Римській Католицькій Церкві фіксує Загальний вступ до Римського месалу (пункти 345–347). Амвросіанський обряд зберігає особливі літургійні барви, а інші обряди не мають фіксованих вимог до кольорів: деякі використовують римські правила, а деякі мають свої приписи, які, однак, суворо не зобов'язують.

Церква латинського обряду використовує білий, червоний, зелений, чорний, фіолетовий і рожевий.

Білий колір традиційно символізує правду, Євангеліє, світло, чистоту, радість, святковий настрій. Його також пов'язують із прославою через асоціацію зі вбранням Ісуса Христа під час перемінення на горі Тавор і кольором Його трону під час Останнього суду. У білому зображають янголів і святих. В Отців Церкви він мав також есхатологічне значення – воскресіння до нового життя, відновлення невинності.

Білий літургійний одяг використовують у богослужіннях великоднього й різдвяного періоду; на свята і спомини Господні (крім Христових страстей), Пресвятої Богородиці (можна також застосовувати блакитний), янголів і святих, які не були мучениками; в урочистість Усіх святих (1 листопада), святого Йоана Хрестителя (24 червня), святого Йоана Євангеліста (27 грудня), Престолу святого Петра (22 лютого) й Навернення святого апостола Павла (25 січня) та під час похоронних Мес дітей.

Деякі літургісти ширше тлумачать сенс білого, вказуючи на його природні властивості: у цьому кольорі сходиться увесь спектр, а тому він є знаком повноти й досконалості. Недарма номер 336 Загального вступу до Римського Месалу спільним та обов'язковим одягом для служителів називає альбу (від латинського «*albus*» – білий, ясний). Тільки білий літургійний одяг може замінити будь-який інший.

Зелений колір символізує спокій і молодість, свіжість та відновлення, природну весну й надію. Його використовують у неділі й будні звичайного періоду. Символізм надії, яку приписують зеленому, теж недалекій від істини, особливо якщо згадати енцикліку Бенедикта XVI «*Spe salvi*»: у ній богослужіння названо «місцем надії».

Деякі літургісти пропонують придивитися до того, що нас оточує: саме зелена барва рослини говорить про її життєздатність; зелений сигнал світлофора дає людям і машинам дозвіл рухатися; правильні відповіді в тестах підсвічені зеленим. Роздумуючи про цю барву, вони покликаються на рядки зі Святого Письма, що описують Ісуса як дорогу, істину й життя. Утім, папа-систематизатор Інокентій III не надавав зеленому особливого значення. У нього цей колір просто відрізнявся від інших трьох – білого, червоного й чорного.

Священник, як учить Церква, служить Месу *in persona Christi*, і його одяг вказує, що перед нами не конкретний отець Дмитро, Павло чи Петро, а Христос.

Червоний – це колір мучеництва й вогню, традиційного символу Святого Духа. Його використовують в урочистість заслання Святого Духа, урочистості та свята Господні, пов'язані із страстями Христовими, і в богослужіннях на честь святих мучеників.

Є думка, що червоний – це знак послаництва. Дехто звертає увагу на те, що червоне вбрання носили гінці в різні часи й у різних культурах. Тобто той, хто вдягнений у цей колір, діє не від власного імені, а переказує послання. Тож у мучениках Своє життя віддає Христос.

Фото: Fr. Lawrence Lew O.P.

Чорний колір, що вказує на людську безрадість, крихкість і мізерність у темряві смутку, жалоби й покути, можна застосовувати на спомин Усіх померлих вірних (2 листопада) і під час похоронних Мес дорослих християн.

Фіолетовий колір пом'якшує виражений чорним аспект жалоби та покути, символізує каяття, аскезу, покору, молитовне очікування. Його застосовують під час Адвенту й Великого посту, а також у поминальних богослужіннях.

Рожевий колір – це радість, що перериває покутну дисципліну, втіха від присутності Господа й надходження Різдва та Великодня. Його використовують лише двічі за літургійний рік: у третю неділю Адвенту (*Gaudete*) і четверту – Великого Посту (*Laetare*).

Щодо застосування золотого кольору Конгрегація Божого культу та дисципліни таїнств зазначає в інструкції «*Redemptionis sacramentum*» від 2007 року: «У святкові дні літургійний одяг золотого чи срібного кольорів, якщо є така потреба, можна використовувати замість літургійного одягу інших кольорів, але не фіолетового або чорного». Ідеться тут лише про найважливіші, найбільш урочисті богослужіння. Ще папа Лев XIII декретом «*Decreta Authentica*» дозволив замість червоного, білого й зеленого кольорів послуговуватися золотим за умови, що шати розшиті справжнім золотом. Одяг, розшитий сріблом, міг замінити біле вбрання.

Літургійний одяг – фундамент для кольорів

Додаткове питання стосується значення церковного одягу. Різні служителі носять шати різних довжини й форми, і це вказує на їхній статус і рівень уособлення Христа. Довга священницька альба має закривати усе, що виявляло б його індивідуальність. У Загальному вступі до Римського месалу читаємо: якщо альба не закриває комірця сорочки священника, то потрібно сховати шию під додатковим елементом – пумералом, який можна назвати різновидом хустки. Далматика – це одяг диякона, вона коротша за альбу десь на третину, а комжа, яку носять інші служителі штибу міністрантів чи хористів, нуціша вдвічі. Коли священник стоїть у літургійному вбранні, люд Божий уже має бачити не його персональні риси. Священник, як учить Церква, служить Месу *in persona Christi*, і його одяг вказує, що перед нами не конкретний отець Дмитро, Павло чи Петро, а Христос. Тимчасом із шат диякона видно, що він ще не уповноважений являти вірним усю повноту особи Господа.

Нарешті, необхідно зважати на якість. Нехай сьогодні здебільшого використовують синтетику, а шиття золоте лише з назви, шати мусять бути дбайливо й майстерно зроблені. Тоді абстрактне мислення матиме шанс розпізнати в літургійній одежі та її кольорах знак і, йдучи в напрямку цього знаку, побачити Особу, увійти з нею в стосунки й перебувати в них.

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in
/home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php on line **284**